

WALKI POLSKICH ODDZIAŁÓW LEGIONOWYCH W REJONIE KOSTIUCHNÓWKI (01.10.1915 r. ó 06.07.1916 r.) FAKTY I PAMI

Pierwszym polskim oddziałem walczącym w tym rejonie był pułk piechoty Legionów, który tu rozpoczął swój szlak bojowy. 15.12.1915 r. został wcielony wraz z 4 pułkiem piechoty do III Brygady Legionów. Do 04.07.1916 r. zajmował ona pozycje pod Optow (na północny zachód od Kostiuchnówki).

27.10.1915 r. do walk pod Kostiuchnówką włączył się oddział II Brygady Legionów, które 10.11.1915 r. zajęły to miejscowość. Największe straty poniosły one podczas zdobywania wzgórza pod Wołczkiem, nazwanego później Polską Górą.

Od 3 do 14 listopada 1915 r. w walkach pod Kostiuchnówką uczestniczyła również grupa taktyczna ppłk. Kazimierza Sosnkowskiego, skupiająca w sobie oddziały I Brygady Legionów. Następnie została ona wycofana z frontu i 23.11.1915 r. połączyła się w Kołach z grupą taktyczną Józefa Piłsudskiego.

W dalszych walkach pozycyjnych pod Kostiuchnówką uczestniczyła nadal II Brygada Legionów. Jej żołnierze wybudowali w tym rejonie linie umocnień betonowych i schronów drewniano-ziemnych, które w lipcu 1916 r. nazwano Redutą Piłsudskiego. 01.06.1916 r. zostali oni złuzowani przez oddziały I Brygady Legionów, które obsadzały te pozycje do 04.07.1916 r.

Do najcięższych walk w rejonie Kostiuchnówki doszło w dniach 4, 5 i 6 lipca 1916 r. Uwagę należy zwrócić na największą bitwę oddziałów legionowych podczas I wojny światowej. Jej genezę, przebieg i rezultaty najlepiej przedstawił pracownik naukowy Wojskowego Instytutu Historycznego ó autorzy opracowania „Zarys historii wojskowości polskiej w latach 1864-1939”, wydanego w 1990 r. (bardzo ciekawym kompendium wiedzy o Legionach Polskich w latach 1914-1917): 4 czerwca 1916 r. wojska rosyjskiego Frontu Południowo-Zachodniego przystąpiły do zakrojonych na wielką skalę działań zaczepnych, określanych jako ofensywa Brusilowa. Początkowo Rosjanie główną siłę skupiali w rejonie/układzie i Buczacza, ale w pierwszej dekadzie lipca do energicznych działań zaczepnych przeszli również na kierunku kowelskim. Doprowadziło to, m.in. do dramatycznych wydarzeń, których uczestnikiem pod Kostiuchnówką były brygady Legionów Polskich.

Formacje legionowe wchodziły wówczas w skład korpusu armii austro-węgierskiej, dowodzonego przez gen. Hauera. II Brygada Legionów znajdowała się w odwodach, a na linii frontu (od Kostiuchnówki do Optowej) przebywały formacje I i III Brygad Legionów. Ich siła oceniana była na 5500 bagnietów i 850 szabel. Wspierały je ogółem 26 połowych dział wojskowych oraz 14 dział siodłowych, 53 dywizji honwedów. Formacje legionowe były atakowane przez gros sił rosyjskiego XLVI korpusu, a mianowicie przez wszystkie cztery pułki 100 dywizji piechoty i trzy pułki 77 dywizji piechoty, wspierane szarżami oddziałów 16 dywizji kawalerii i ogniem 120 dział. Gdyby dywizje rosyjskie miały pełne stany osobowe, w co można jednak wątpić, ponieważ rosyjskie działania ofensywne trwały już od miesiąca, to siły nacierające piechoty należałyby ocenić na około 26 tys. bagnietów, a kawalerii na około 3 tys. szabel. Wypadałoby przypuszczać, że Rosjanie mieli mniej więcej czterokrotną przewagę liczebną, co nie rokowało powodzenia oddziałom legionowym. Ich twardy opór na bronionych pozycjach trwał jednak przez trzy dni i zakończył się uporządkowanym odwrotem, gdy zawiedli się siedzieli z prawej strony (honwedzi), co spowodowało groźbę oskrzydlenia formacji legionowych. 8 lipca 1916 r. oddziały polskie wycofały się za rzekę Stochód, gdzie krótko odpoczywały (J. Sadowski, *Bój Legionów Polskich pod Kostiuchnówką w dniach 4-6 lipca 1916 r.*,

cz. I, *ŹBellona* 1931, t. XXXVII, s. 375 nn; cz. II, *ŹBellona* 1931, t. XXXVIII, s. 51 nn; R. Starzy Źski, *Cztery lata wojny na Źbie Komendanta. Prze ycia wojenne 1914-1918*, Warszawa 1937, s. 226 nn; Sprawozdanie komendy I Brygady z boju pod Kostiuchnówk 4 VII 1916, w: J. Pi Źsudski, *Pisma zbiorowe*, t. IV, Warszawa 1937, s. 57 nn.)

W walkach w rejonie Kostiuchnówki poleg Źli og Źli kilkuset polskich legionist Źw. Spoczywaj oni na kilku cmentarzach, którymi obecnie opiekuj si , m.in. harcerze / Źdzkiej Chor gwi ZHP. W ci gu czternastu lat odrestaurowali oni ponad 500 grob Źw w Polskim Lasku ko Ź Kostiuchnówki, w Maniewiczach, Wo Źzecku, Jeziornej i Koszyszczech. Zgierscy i Źdzcy harcerze odnale li r Źwnie 13 zapomnianych miejsc poch Źwku i 8 bazaltowych ŹŹp Źw Pami ci Ź, b d cych elementami przedwojennego ŹSkansenu Pobjowiska Kostiuchn Źwka.

Powy sze przedsi wzi cia / Źdzkiej Chor gwi ZHP od wielu lat wspiera Pani Jolanta Che Źni ska, Wojewoda / Źdzki, Przewodnicz ca Wojew Źdzkiego Komitetu Ochrony Pami ci Walk i M cze stwa. 16 lutego 2010 r. ustanowi Ź ona r Źwnie Fundacj Ź Centrum Dialogu Kostiuchn Źwka, maj c na celu promowanie wsp Źpracy polsko-ukrai skiej oraz remont i modernizacj budynku dawnej polskiej szko Źy w Kostiuchn Źwce dla potrzeb Centrum.

Centrum Dialogu Kostiuchn Źwka jest wspierane materialnie, m.in. przez Pana Witolda St pnia, Marsza Źca Wojew Źdztwa / Źdzkiego.

Cele i dzia Źlno tego Centrum szeroko popularyzuje Wojew Źdzki O r Źdek Doskonalenia Nauczycieli w / Ździ. Jego Dyrekcja i nauczyciele konsultanci zach caj dyrektor Źw szko Ź lider Źw historii regionalnej do organizowania wycieczek autokarowych do Kostiuchn Źwki i nawi zywania wsp Źpracy z miejscowymi i pobliskimi szko Źami ukrai skimi. Organizuj r Źwnie spotkania z przedstawicielami Centrum w siedzibie WODN w / Ździ przy ul. W Źlcza skiej 202, podczas kt Źrych przedstawiane s , m.in. mo liwo ci dofinansowania wycieczek szkolnych do Kostiuchn Źwki.

dr Tadeusz Z. Bogalecki
konsultant WODN w / Ździ
ds. obronno ci, edukacji
dla bezpiecze stwa
i historii regionalnej